

[SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN KESKUSLIITON
(SAK) r.y.

VUOSIKIRJA 1940

Helsinki 1941]

VI. Suhteet työnantajajärjestöihin ja palkkaliikkeet.

1. Työnantajain Keskusliiton ja SAK:n yhteinen julkilausuma.

Neuvottelujen jälkeen julkaistiin tammikuussa SAK:n ja Työnantajain Keskusliiton yhteisesti sopima julkilausuma. Sen sanamuoto oli seuraava:

Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r. y. edustajat ovat käyneet keskenään neuvotteluja, joitten tuloksena on sovittu, että sanotut keskusjärjestöt, toden vapaan järjestetyn toiminnan merkityksen yhteiskunnassa, tulevat luottamuksellisesti neuvottelemaan kaikista niiden toimialalla esiintyvistä kysymyksistä niiden ratkaisemiseksi mikäli mahdollista yhteisymmärryksessä.

Tätä julkilausumaa on ymmärretty paljon väärin ja lisäksi sitä on tarkoituksellisesti yritetty vääristellä. Toiset ovat sanoneet, että mainittu julkilausuma tai oikeammin sen sisältämä sopimus merkitsee nyt yhdellä iskulla myöskin työehtosopimusperiaatteen, samoin kuin kaikkien muidenkin työmarkkinakysymysten ratkaisua. Toiset taas ovat sanoneet, että tämä sopimus merkitsee täydellistä antautumista työnantajain kanssa ja luopumista kaikista ammattiyhdistysliikkeen oikeuksista. Ja kuitenkin se ei merkitse sitä eikä tätä. Lyhyesti sanoen se merkitsee sitä, että Työnantajain Keskusliitto tunnustaa

SAK:n järjestyneen ammattiyhdistysliikkeen edustajana tasaveroiseksi neuvottelukumppaniksi. Se on saavutus, joskaan se ei ole niin suuri saavutus kuin mitä olisi ollut työehtosopimusperiaatteen tunnustaminen. Sitä SAK:n taholta neuvotteluissa aluksi ehdotettiin. Mutta työnantajain edustajat sanoivat, että siinä tapauksessa sopimuksesta ei tule mitään. Pidettiin oikeana ottaa tämä tunnustus neuvottelukumppaniksikin. On näet muistettava, että vielä vuosi sitten tämä neuvottelusuhde ei ollut vielääkään täysin selvä edes sellaisella alalla kuin metalliteollisuudessa. Paljon puheenaihetta antanut Crichton-Vulcanin lakkokaan tuskin olisi puhjennut, jos olisi saatu aikaan luottamukselliset neuvottelut työntekijä- ja työnantajajärjestöjen kesken. Niitä ei saatu silloin aikaan ja tilanne kärjistyi avoimeksi taisteluksi.

On siis tarkoin pidettävä mielessä, mitä tämä tammikuun sopimus sisältää ja mikä merkitys sille on annettava. Sille ei ole annettava enemmän sisältöä kuin mitä sillä on, mutta toisaalta ei sen merkitystä ole syytä väheksyäkään.

2. Palkkaliikeet.

Yleisestä palkkaliiketilanteesta on aluksi sanottava, että kaikilla aloilla tehtiin palkankoroitusesityksiä, Palkkaesityksistä ensimmäisiä tekivät metallityöläiset — kutomotyöläiset olivat esiintyneet jo edellisen vuoden joulukuussa —, jotka esiintyivät ensi kerran jo tammikuussa ja sitten Helsingin leipurit, mainitaksemme eräitä osanottajani lukumäärän vuoksi tai muista syistä huomattavimpia ensimmäisiä yrityksiä. Ennenkuin näiden esitysten perusteella oli kuitenkin päästy sen pitemmälle, kiinnitettiin Työvaliokunnan huomiota siihen, että useat voimassaolevat palkkasitoumukset ja lupaukset ovat määräaikaaisia ja päättyvät kuluvan vuoden keväällä. Koska oli aihetta epäillä, että työnantajat silloisissa poikkeuksellisissa ja epävarmoissa olosuhteissa jättäytyisivät kokonaan ilman tällaisia sitoumuksia tai lupauksia, jotka esim. rakennusalalla sentään merkitsivät tosiasiallisia hinnoitteluja, niin päätettiin tehdä Työnantajain Keskusliitolle esitys neuvotteluista asiassa. Tässä siis ensi kerran — ellei oteta aikaisempia neuvotteluja hälyytysajan palkoista y. m. seikoista huomioon — käytettiin hyväksi tammikuun sopimusta neuvotteluyhteydestä. Ja Työnantajain Keskusliitto hankittuaan asianmukaiset valtuudet jäsenliitoiltaan sopikin SAK:n kanssa, että kaikki keväällä päättyvät palkkasitoumukset jatkuvat vuoden eteenpäin. Näin oli taattu siis ainakin näissä hinnoitteluissa määritellyt palkat eräänlaiseksi minimiksi ja lähtökohdaksi. SAK oli näet suoritettussa neuvottelussa varannut itselleen oikeuden palata palkkojen vastaiseen järjestelyyn.

jaan asianomainen työnantajajärjestö ei katsonut olevansa pätevä edustamaan kaikkien paikkakuntien työnantajia ja senvuoksi tämän alan palkkaneuvottelut aluksi keskittyivät Helsingin palkkojen järjestämiseen. Työpalkkojen järjestely venyi useissa tapauksissa varsin pitkälle ja eräissä tapauksissa oli asianomaisen liiton tehtävä kokonaan uusi esitys työnantajille. Vaikka neuvottelujen pitkistyminen asetti työntekijäin kärsivällisyyden usein kovalle koetukselle, eivät palkkaliikkeet kuitenkaan useimmissa tapauksissa kehittyneet uhkavaatimuksen asteelle. Näin kävi kuitenkin osittain m. m. Helsingin rakennusalan palkkaliikkeessä. Neuvottelut johtivat kuitenkin työntekijäin hyväksymään tulokseen ilman, että avoimeen taisteluun olisi tarvittu ryhtyä.

Mitä saavutettuihin tuloksiin tulee, niin ensiksikin on todettava, että palkkojen koroitukset ovat koskeneet yleensä kaikkia niitä aloja, joilla työntekijäin ammatillisia järjestöjä on toiminnassa. Palkkojen koroitusmääristä tehdään selkoa taloudellisen katsauksen yhteydessä.

Yleensä jäsenliitot esittivät useimmissa tapauksissa myöskin, että elinkustannusindeksin vastaisuudessa kohotessa varataan tilaisuus palkkojen tarkistamiseen elinkustannusten nousun perusteella. Tällaisia määräyksiä onkin otettu useihin palkkasopimuksiin ja -sitoumuksiin.

Mitä taas tulee sopimusmuotoihin, niin eräissä tapauksissa on saatu aikaan uusia työehtosopimuksia. Rakennusalalla saatiin laajennetuksi myöskin molemminpuolisten palkkasopimusten alaa, kun tällaisia sopimuksia saatiin nyt syntymään uusille paikkakunnille. Yleisenä havaintona voidaan todeta, että työnantajajärjestöt ovat yhä edelleen sangen vastahakoisia tekemään työehtosopimuksia ja että on myöskin työnantajia, jotka hyvin vastahakoisesti haluavat olla tekemisissä ammatillisten järjestöjen kanssa.

Kuten tunnettua oli kertomusvuoden ajan voimassa sotatilasta ennettu laki, joka myöntää hallitukselle erilaisia taloudellisiakin valtuuksia. Näiden valtuuksien joukossa on oikeus kieltää uhkaamassa oleva työnseisaus ja määrätä käytäntöön otettavat palkkaehdot. Nämä valtuudet antoivat hallitukselle mahdollisuuden ja jopa velvollisuudenkin normaalia tarkemmin seurata palkkaliikkeiden kehitystä. Kuten edellä esitetystä selostuksestakin ilmenee joutui hallitus myöskin välittömästi vaikuttamaan käynnissä olleisiin neuvotteluihin. Sensijaan ei hallitus joutunut käyttämään nimenomaan sotatilaan antamia valtuuksia kuin kahdessa tapauksessa. Lokakuulla syntyi Karjakunnan makkaratehtaalla Tampereella selkkaus senvuoksi, että työnantaja ei ollut halukas edes neuvottelemaan ammattiosaston kanssa työpalkoista. Selkkauksen yhteydessä joutui eräs osaston jäsenistä erotetuksikin työnantajan palveluksesta. Selkkaus joutui lopulta

valtion Tampereella olevan sovittelijan sovitttavaksi. Virallisen sovittelijan välitysehdotus tulikin työntekijäin taholta hyväksytyksi, työnantaja ei sensijaan sitäkään ollut halukas hyväksymään. Tällöin päätti valtioneuvosto sotatilan antamalla valtuuksilla, että selkkaus on lopetettava niillä ehdoilla, jotka oli määrätty sovittelijan välitysehdotuksessa. Marraskuulla syntyi palkkaselkkaus Helsingin nuohoojamestarien ja työntekijäin välillä. Tämäkin selkkaus päättyi siten, että valtioneuvosto määräsi voimaan ne ehdot, jotka olivat tulleet määritellyiksi valtion virallisen sovittelijan välitysehdotuksessa. Mainittakoon, että tässäkin tapauksessa välitysehdotus oli tullut työntekijäpuolella hyväksytyksi.

Seuraavassa julkaistaan SAK:n ja Työnantajain Keskusliiton kesken viime kesänä käyty kirjeenvaihto työpalkkoja koskevassa asiassa;

Helsinki, kesäkuun 7 p:nä 1940.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto,

Helsinki.

Viitaten käytyihin suullisiin neuvotteluihin ilmoitamme kunnioittaen että Keskusliittomme, sen neuvottelun jälkeen, joka molempien keskusliittojen edustajain siihen osallistuessa toukokuun 24 p:nä pidettiin Herra Sosiaaliministerin luona, on hallituksensa kokouksessa käsitellyt työpalkkakysymystä ja tällöin todennut Sosiaaliministerin meille sanotun neuvottelukokouksen jälkeen tiedoittaman, maan hallituksen työpalkkakysymyksessä omaksuman kannan vastaavan maamme tuotantoelämän mahdollisuuksia tällä hetkellä sekä samalla tekevän oikeutta pyrkimyksille korottaa kohtuullisessa määrässä alimmin palkattujen työntekijäryhmien palkkoja. Edelleen on Keskusliiton hallitus kehoittanut jäsenliittojaan Sosiaaliministerin ilmoittaman kannan mukaisesti harkitsemaan asiaa ja tekemään voitavansa palkkakysymyksen järjestämiseksi mikäli mahdollista näiden suunta-aivojen mukaisesti. Eräiden jäsenliittojemme taholta on meille ilmoitettu niiden jo toimeenpanneen palkankoroituksia ja toisten aikovan lähiaikoina ryhtyä samoihin toimenpiteisiin. Eräät jäsenliitot taas, viitaten asianomaisten alojen tämänhetkisiin suuriin vaikeuksiin, ovat ilmoittaneet asettuvansa palkkakysymyksen järjestämisen yhteydessä kosketuksiin työntekijäin vastaavien ammattiliittojen kanssa.

Asian nykyisessä vaiheessa on Keskusliittomme ainakin toistaiseksi vaikea antaa kaikkien jäsenliittojensa puolesta yhteistä vastausta, mutta toivomme tästä huolimatta tämän tärkeän asian edellämäinittujen toimenpiteiden kautta kehittyvän suotuisaan suuntaan.

Ilmoittaen Keskusliiton tämän kysymyksen järjestelyn yhteydessä kernaasti ottavan harkittavakseen Teidän taholtanne ehkä tehtävät eri liittoihin kohdistuvat yksityiskohtaiset ehdotukset, merkitsemme

kunnioittaen

Suomen Työnantajain Keskusliitto,
A. Hackzell.